

TÖRTÉNELEM

Általános érettségi tantárgyi vizsgakatalógus

► Splošna matura

A tantárgyi vizsgakatalógus a **2012.** évi tavaszi vizsgaidőszaktól érvényes az új megjelenéséig.

A katalógus érvényességéről mindig a folyó évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik abban az adott évben, amikor a jelölt érettségi vizsgát tesz.

ric

Državni izpitni center

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETŐ	4
2	A VIZSGA CÉLJAI	5
3	AZ ÉRETTSÉGI VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE	6
3.1	A vizsga szerkezete	6
3.2	Feladattípusok és értékelésük	7
3.3	A vizsga és az egyes vizsgarészek értékelésének kritériumai	7
4	VIZSGATARTALMAK ÉS CÉLOK	11
4.1	Az ókor egyetemes és nemzeti történelme	11
4.2	Egyetemes és nemzeti történelem a középkortól a 18. század végéig	13
4.3	A 19. század egyetemes és nemzeti történelme	16
4.4	A 20. század egyetemes és nemzeti történelme	19
5	AZ ÍRÁSBELI VIZSGA FELADATTÍPUSAI.....	22
5.1	Zárt végű feladatok	22
5.2	Félig nyílt végű feladatok	23
6	A VIZSGA GYAKORLATI RÉSZE	25
6.1	Írásbeli feladat	25
6.2	Tanulmányi kirándulás	25
7	A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ JELÖLTEK	27
8	IRODALOMJEGYZÉK	28

1 BEVEZETŐ

A történelem választható tantárgyként szerepel az általános érettségi vizsgán.

A *Történelem általános érettségi tantárgyi vizsgakatalógus* (a folytatásban katalógus) tartalmazza a vizsga céljait és tartalmát, a vizsga lebonyolítását, valamint értékelését.

A katalógus az érvényben levő tantervekre valamint az Általános Érettségi Országos Bizottságának a vizsga és a tantárgyi vizsgakatalógusok szerkezetéről szóló határozataira támaszkodik az érvényben levő *Általános érettségi vizsgakatalógus* meghatározása szerint.

A katalógus feloleli a kötelező szélesebb témaköröket, és segíti a jelöltek felkészülését az érettségi vizsgára.

A történelem általános érettségét a jelöltek csak egy követelményszinten teszik. Az írásbeli rész mellett, amely két feladatlapból áll, a vizsgának gyakorlati része is van, amely tudásfelmérőből és tanulmányi kirándulásból áll.

2 A VIZSGA CÉLJAI

A jelölt bizonyítja, hogy:

- ismeri az egyetemes, európai, regionális, szlovén és magyar, valamint helytörténeti vizsgatartalmakat a kötelező szélesebb témakörök keretén belül, valamint megérti ezeket;
- ismeri a szlovén és magyar történelmet az ókortól napjainkig, valamint megérti az európai és a világtörténelemnek a szlovén és a magyar történelemre való hatását egyes történelmi korszakokban a kötelező szélesebb témakörök keretén belül;
- ismeri a történelmi korszakok legfontosabb tudományos és kulturális eredményeit, gazdasági folyamatait és szociális viszonyait, valamint politikai tevékenységét a kötelező szélesebb témakörök keretén belül;
- az eseményeket, jelenségeket, folyamatokat és fontos személyiségeket helyesen be tudja sorolni a történelmi térbe és időbe, párhuzamot tud vonni a hasonló időbeli és különböző történelmi események közt a kötelező szélesebb témakörök keretén belül;
- képes helyesen alkalmazni a történelmi alapterminológiát;
- képes helyesen használni a különböző történelmi térképeket (mint az információk forrását);
- képes megkülönböztetni az ok-okozatot és következményt, illetve képes a különböző jelenségek összefüggésének, a fejlődésben lévő folyamatosságnak és változásoknak a megállapítására;
- képes elemezni az írásos forrást, képanyagot vagy más segédanyagot, illetve ezekből kiemeli a lényeges információkat, és ezt más történelmi ismereteire vonatkoztatja;
- képes a történelmi eseményekre vonatkozó források vagy ismeretterjesztő szövegek részleteit összehasonlítani, és üzenetüket kritikusan tudja értelmezni;
- képes különböző információk összehasonlítására és kritikus értékelésére;
- képes valamely esemény, jelenség és folyamat rendszerezett bemutatására (leírás, magyarázat ...);
- önállóan, világosan és szakszerűen be tudja mutatni az adatokat és eseményeket, az érveket és ellenérveket, valamint írásos formában ki tudja fejteni személyes állásfoglalását;
- tudja használni és meg is tudja magyarázni a történelmi vázlatokat;
- különböző szemszögből meg tudja magyarázni a történelmi eseményeket, jelenségeket, folyamatokat, eszméket, valamint meg tudja állapítani a különböző elmékedések megjelenését.

3 AZ ÉRETTSÉGI VIZSGA SZERKEZETE ÉS ÉRTÉKELÉSE

3.1 A vizsga szerkezete

A történelem érettségi vizsga írásbeli és gyakorlati részből áll.

Az írásbeli résznél a jelölt két feladatlapot old meg. Az 1-es számú feladatlapban a feladatok az egyetemes történelemre vonatkoznak, a 2-es számú feladatlapban pedig a nemzeti történelemre. Mindegyik feladatlap egy vagy több kötelező szélesebb témakörök anyagát tartalmazza.

A vizsga gyakorlati részét egy feladatlap és a tanulmányi kirándulás alkotják, amelyek a választható szélesebb témakörökre vonatkoznak.

► Írásbeli rész

Feladatlap	Cím	Megoldási idő	Osztályzat része	Értékelés	Segédeszközök	Melléklet
1	Egyetemes történelem	90 perc	40 %	külső	töltőtoll vagy száraztintás	színes melléklet
2	Nemzeti történelem	90 perc	40 %		írón	
Összesen		180 perc	80 %			

Az 1 feladatlap megoldása után, illetve a 2 feladatlap írása előtt 30 perces szünet van.

► Gyakorlati rész- feladatlap és tanulmányi kirándulás

	Osztályzat része	Értékelés
Írásbeli feladat	10%	belső
Tanulmányi kirándulás	10%	
Összesen	20%	

3.2 Feladattípusok és értékelésük

► Írásbeli rész

Feladatlap (FL)	Feladattípusok	Feladatok száma	Értékelés
1	Zárt végű feladatok	11-ig	minden feladatért 1–3 pont
	részben nyílt végű feladatok	17-ig	minden feladatért 3–5 pont
Összesen 1 FL		25	60 pont
2	Zárt végű feladatok	11-ig	minden feladatért 1–3 pont
	részben nyílt végű feladatok	17-ig	minden feladatért 3–5 pont
Összesen 2 FL		25	60 pont

A zárt végű feladatok: alternatív típusú feladatok (igen/nem; helyes/helytelen), feleletválasztásos feladatok (a helyes feleletek megjelölése több közül), a válaszok illesztése (pl. a fogalmat a magyarázatával, a személyeket a szerepükkel ...), rendszerezés, ill. sorrendbe állítás (események, jelenségek rendszerezése ...), rövid válaszokat igénylő feladatok ...

A részben nyílt végű feladatoknál a jelölt az utasítás alapján röviden válaszol (pl. definiál, felsorolja az okokat vagy következményeket, magyarázatot ad, összehasonlít vagy értelmez ... – a feladatok kiindulópontja lehet szöveg, kép, térkép stb.). A strukturált feladatok egymással összefüggő kérdéssort tartalmaznak, vonatkozhatnak történelmi forrásokra, amelyek lehetnek szövegek, táblázatok, térképek stb. A jelölt az egymást követő kérdésekre válaszol, amelyek egymásra vonatkoznak és egy bizonyos eseményt, folyamatot vagy jelenséget terjedelmesebben mutatnak be, ennek okait, lezajlását és következményeit.

► Írásbeli feladat és a tanulmányi kirándulás

	Feladatok száma	Értékelés
Írásbeli feladat	1	10 pont
Tanulmányi kirándulás	1	10 pont
Összesen		20 pont

3.3 A vizsga és az egyes vizsgarészek értékelésének kritériumai

3.3.1 A taxonómiai szintek részaránya

Taxonómiai szintek	1. feladatlap	2. feladatlap	Írásbeli feladat és tanulmányi kirándulás
I. a történelmi események, jelenségek, folyamatok ismerete	15 %	15 %	–
II. a történelmi források, jelenségek, folyamatok megértése és használata	15 %	15 %	10 %
III. a történelmi források elemzése, szintézise, interpretálása, indoklása és értékelése	10 %	10 %	10 %

A történelem általános érettségénél három taxonómiai szintet vesznek figyelembe.

I. szint – a tudás felmérésénél ellenőrzik, hogy a jelölt:

- ismeri-e a történelmi forrásokat, jelenségeket, folyamatokat, eszméket és adatokat, valamint a történelmi események, jelenségek és folyamatok időbeli, okozati és térbeli sorrendjét;
- a történelmi eseményeket időben és térben meg tudja-e határozni;
- birtokolja-e az alapvető történelmi terminológiát és fogalmakat.

II. szint - a megértés és alkalmazás értékelésénél azt értékelik, hogy a jelölt:

- a történelmi eseményeket, fogalmakat, jelenségeket és folyamatokat hogyan írja le, magyarázza el;
- hogyan különbözteti meg az okot az ürügytől és a következményektől, s a történelmi események indítékai közül hogyan emeli ki a fontosakat;
- az egyes történelmi eseményekről, jelenségekről vagy folyamatokról hogyan keresi meg a lényeges információkat;
- pontosan és helyesen használja-e a megfelelő történelmi fogalmakat és a terminológiát az események, jelenségek vagy folyamatok magyarázatakor;
- megérteni-e a vázlatokat, ezeket különböző történelmi kontextusban használja-e és képes-e elhelyezni a történelmi időben;
- fel tudja-e használni a statisztikai adatokat, forrásokat és a képanyagot a történelmi események, jelenségek és folyamatok magyarázatakor.

III. szint – a tagolódásnál, indoklásnál, interpretálásnál, szintézisnél és értékelésnél osztályozzák, hogy a jelölt:

- hogyan hasonlítja össze az eseményeket, jelenségeket, ill. folyamatokat, valamint hogyan állapítja meg a hasonlóságokat és a különbségeket;
- valamely eseményről, folyamatról hogyan válogatja ki, elemzi és értékeli kritikusan a különböző történelmi forrásokban található és felhasználható adatokat;
- hogyan állapítja meg az egyes történelmi események és jelenségek közti kölcsönhatást;
- hogyan indokolja, ill. magyarázza meg az adatokat, információkat és egyéb értesítéseket ... ;
- a különböző történelmi forrásokból kiválasztott adatok alapján hogyan hoz határozatokat, alkot véleményt, foglal állást, és ad magyarázatot a történelmi eseményekről, jelenségekről, folyamatokról;
- hogyan szintetizál, magyarázza az események komplexitását;
- hogyan értékeli az egyes események jelentőségét (pl. reformok, programok, rendeletek ...);
- hogyan különbözteti meg a történelmi tényeket, bizonyítékokat, véleményeket, álláspontokat és interpretálásokat;
- különböző szemszögből el tudja-e magyarázni a történelmi eseményeket, jelenségeket, folyamatokat, eszméket és vázlatokat.

3.3.2 A vizsga egyes részeinek értékelési szempontjai

ÍRÁSBELI VIZSGA

Az írásbeli vizsgánál a jelölt mindegyik feladatlap kitöltése során 60 pontot érhet el. Az értékelés külső, és az értékelők figyelembe veszik a Történelem Általános Érettségi Országos Tantárgyi Bizottság által elkészített értékelési utasításokat.

1. feladatlap és 2. feladatlap

A zárt végű feladatokat a helyes válaszok száma alapján értékelik – legtöbbször két helyes válaszért 1 pontot, a részleges válaszért (csak egy feltüntetésért) pedig 0 pont jár. Azon feladatoknál, ahol a jelöltnek három helyes állítást kell bekarikáznia, mindegyikért 1 pont jár. Három helyes és egy téves állítás bekarikázása esetén, csak 1 pont jár. Ha három helyes válasz mellett még kettő – vagy ennél több – téves állítást karikáz be, azért 0 pont jár.

A részben nyílt végű feladatoknál (feladatok rövid válasszal) a kérdések számától függően – amelyekre a jelölt felel – a válaszokat több ponttal értékelik. Az értékelés szempontjai szerint figyelembe veszik minden fontos tény és elem megjelölését az elvárt válaszban, valamint ezek szisztematikus bemutatását (magyarázat, érvelés, indoklás, a tények megfelelő összefüggése). A jelöltnek nem jár pont, ha nem válaszolt, ha a válasza nem a kérdésre vonatkozik, illetve ha az teljesen hibás.

A részben nyílt végű feladatoknál (strukturált feladatok), amelyeknél a jelölt az egymást követő kérdésekre válaszol, az elérhető pontszám attól függ, hogy a követelt elemek közül hányra érkezett helyes válasz. Mindegyik kérdés 1 vagy 2 pontot ér, összesen a jelölt 5 pontot érhet el.

Az 1. feladatlapot maximum 60 ponttal értékelik, ez a végső osztályzat 40 %-át teszi ki.

A 2. feladatlapot maximum 60 ponttal értékelik, ez a végső osztályzat 40 %-át teszi ki.

ÍRÁSBELI FELADAT ÉS TANULMÁNYI KIRÁNDULÁS

A gyakorlati érettségi vizsga mindkét részénél (írásbeli feladat és tanulmányi kirándulás) a jelölt 10-10 pontot érhet el, azaz összesen 20 pontot. A tanár – aki a jelöltet tanítja és irányítja – az osztályozómappában aláhúzza a megfelelő anyagot, amelyet a jelölt kidolgozott, illetve amelyik által elkészítette a feladatát. A tanár a vizsga gyakorlati részét az egységes általános követelmény szerint értékeli, amelyet a Történelem Általános Érettségi Országos Tantárgyi Bizottsága készít el.

Az írásbeli feladatnál értékelik a történelmi források megértését, ezek tagolódását és megformálását, valamint a zárójelentések bemutatását, amelyek a történelmi források és az előismeret alapján készültek el. A kérdéseknél maximum 3 pontot lehet elérni.

A tanár a szakmai kiránduláson értékeli a jelöltek tevékenységét a tanulmányi kirándulásra való felkészülés során (adat- és anyaggyűjtés, referátum elkészítése ...), valamint a tanulmányi kiránduláson folytatott tevékenységeket (beszámoló, referátum, terepmunka ...) az általános értékelési követelmény alapján 0–10 pontig.

► Értékelés – írásbeli feladat

A történelmi források meghatározása

Pontszám

A történelmi források helyes kronológiai és helyi meghatározása a témában, ill. történelmi viszonylatban.

0–1

Írásos történelmi források	Pontszám
A jelölt a történelmi forrásokból kiolvassa a fontos adatokat, valamint azokat leírja feleletében.	0–2
A jelölt a forrásban levő adatok és előismeretei alapján a feleleteket megfelelően összehasonlítja, indokolja, valamint önálló befejezéseket alkot.	0–3
Egyéb történelmi források (térkép, kép, grafikon, plakát, karikatúra, fénykép, művészi kép, vázlat, statisztikai táblázat ...) – a tanár aláhúzza a két kiválasztott forrást	
A jelölt a két hozzáadott történelmi forrásból kiolvassa a fontos adatokat, valamint azokat leírja feleletében.	0–2
A jelölt mindkét forrásban levő adatokat és – az előismeretei alapján – a feleleteket megfelelően összehasonlítja, indokolja, valamint önálló befejezéseket alkot.	0–2

► **Értékelés – tanulmányi kirándulás**

Előkészület a tanulmányi kirándulásra	Pontszám
A jelölt összegyűjti a megfelelő adatokat és anyagokat a kiválasztott téma bemutatására.	0–2
A jelölt 3–5 oldali terjedelmű beszámolót készít, maximum 3 képpel, az adott témában. A beszámolót megfelelően tagolja (bevezető, tartalmi rész és befejezés). A jelöltnek helyesen fel kell tüntetnie a forrásokat és az irodalmi hivatkozásokat.	0–3
Tevékenységek a tanulmányi kiránduláson	Pontszám
A jelölt bemutatja a beszámolóját.	0–2
A jelölt felel a tanár kérdéseire a beszámoló témájával kapcsolatosan, valamint beszélgetést folytat vele a tanulmányi kirándulásról; a jelölt beszámolót/munkalapot készít a tanulmányi kirándulásról 1–2 oldal terjedelemben, amelyet megfelelően tagol (bevezető, tartalmi rész és befejezés).	0–3

3.3.3 Végző osztályzat

A végző osztályzat a vizsga egyes részeinek (írásbeli vizsga, valamint az írásbeli feladat és a tanulmányi kirándulás) pontszázalékainak összeadása alapján határozzák meg. Az Általános Érettségi Országos Bizottsága a Történelem Általános Érettségi Országos Bizottsága javaslatára meghatározza, hogy miként kell a pontszázalékokat osztályzatokká (1–5) váltani. Az átváltás aránya ugyanaz a tavaszi és az őszi vizsgaidőszakban is.

4 VIZSGATARTALMAK ÉS CÉLOK

Az írásbeli vizsgánál a jelöltek az érvényben levő tanterv (11) kötelező, szélesebb témaköreinek feladatait oldják meg, amelyek magukban foglalják az egyetemes és nemzeti történelmet. A témakörök az első ókori kultúráktól a jelen korig terjednek. A vizsgacsomag két feladatlapot tartalmaz, és úgy állították össze, hogy a különböző korokról szóló tudást ölelje fel. A feladatok tartalmilag zárt egységek, amelyek ösztönzik a történelmi problémák mélyebb, önállóbb megismerését. Az érettségi vizsgán a jelölt nemcsak a legfontosabb tények és adatok ismeretét bizonyítja, hanem a történelmi források használatát és megértését is. Bizonyítja, hogy képes felismerni a történelmi események és folyamatok egymás közötti összefüggéseit, ezek okát és következményeit, valamint a tényleges történelmi jelentőségű események keletkezését vagy előzményeit, valamint azon következményeit, amelyek az adott eseményt, folyamatot vagy jelenséget követték.

A vizsga gyakorlati részénél a tanterv választható, szélesebb témáinak tudása kerül felmérésre. Az iskolaév kezdetén a tanár a *Történelem általános érettségi gyakorlati részének kivitelezési szabályával* összhangban meghatározza a témákat és az anyagot.

4.1 Az ókor egyetemes és nemzeti történelme

Tartalom

Célok

4.1.1 A városállamoktól az első birodalmakig

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, le tudja olvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Az első civilizációk

- az első civilizációk a Termékeny félhold térségében,
- az öntözéses földművelés megjelenésének okai és annak jellemzői,
- Mezopotámia – a civilizációk bölcsője,
- az ókori Egyiptom államszervezete és uralkodási formái,
- az első civilizációk társadalmi hierarchiája (Mezopotámia és Egyiptom);

A görögök

- az égei-tengeri kultúra a bronzkorban,
- a nagy görög gyarmatosítás,
- a görög polisz és különlegességei,
- a poliszok különböző uralkodásmódjának jellemzői,
- Spárta politikai, katonai, társadalmi és gazdasági berendezkedésének jellemzői,
- a görögök összecsapása a perzsákkal, Athén és Spárta közti ellentétek, valamint a peloponnészoszi háború,
- Nagy Sándor birodalmának kiterjedése, jelentősége és jellemzője;

A rómaiak

- Róma megalakulása és a királyság időszaka,

Tartalom	Célok
	<ul style="list-style-type: none"> – a római köztársaság korszakának legfőbb jellemzői, – a római császárság korszaka (a principátus és dominátus jellemzői) – a római társadalomszervezet fejlődése és változása a római állam egyes korszakaiban, – a Római Birodalom fellendülése, kiterjedése és hanyatlása, – a rabszolgatartó társadalom jellemzői.

4.1.2 Az ókor kulturális öröksége Szlovénia mai területén

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Ókor a szlovén térségben	<ul style="list-style-type: none"> – a görög civilizáció nyomai a mítosz és a valóság közt, – kelták a szlovén térségben, – a rómaiak meghódítják térségünket;
A római városok	<ul style="list-style-type: none"> – Petovio, Emona, Celeia (státus, közös jellemzők és sajátosságok), – a romanizáció jellemzői a mai Szlovénia térségében;
A római vidék	<ul style="list-style-type: none"> – gazdaság a mai Szlovénia térségében a római korban (mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, utak) ;
Római kulturális hagyomány	<ul style="list-style-type: none"> – régészeti ókori hagyomány a szlovén térségben, – a vallások sajátosságai a római korban térségünkben (őshonos vallás, a görög-római panteon, mitraizmus, kereszténység) – a Frigidus menti csata.

4.2 Egyetemes és nemzeti történelem a középkortól a 18. század végéig

Tartalom

Célok

4.2.1 Különböző uralkodásmódok

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

A Nyugat-római Birodalom összeomlásától a rendi monarchiákig

- a Római Birodalom végleges kettészakadása,
- a Nyugat-római Birodalom összeomlásának gazdasági, társadalmi és politikai okai és következményei, valamint következményei az európai és mediterrán térséget tekintve,
- a nyugat hamarosan összeomlik, az erősebb kelet az egyik legjelentősebb középkori állammá alakul,
- a Frank Birodalom gazdasági, társadalmi, politikai és kulturális jellemzői,
- a feudális társadalom kialakulása és jellemzői;

A világi és egyházi hatalom között

- a rendiség kialakulása és jellemzői,
- a középkori Római Császárság megalakulása és működése (Német-római Császárság),
- az olasz városállamok megalakulása és jellemzőik,
- a pápai állam, valamint a pápák szerepe,
- a császárok és pápák közötti harc oka és következménye (az investitúra-háború);

Az abszolutizmus és parlamentarizmus között

- a holland felszabadítási harc a spanyol fennhatóság ellen, és a parlamentáris berendezkedés kezdetei,
- Anglia fejlődése, valamint az abszolutizmus és parlamentarizmus pártfogói közötti harc,
- az abszolutista monarchiák (Spanyolország, Franciaország és Oroszország) sikerei és kudarcai,
- a felvilágosult eszmék eredete és jellemzői, valamint szerzői,
- a felvilágosult eszmék hatása, valamint kihatásuk a reformkezdeményezésekre (Poroszország és Ausztria példáin keresztül bemutatva).

4.2.2 Etnikai, társadalmi és gazdasági változások

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

A középkori betelepítés, a nagy földrajzi felfedezések

- a középkori betelepítés etnikai, gazdasági és társadalmi következményei,
- a földrajzi felfedezések okai és feltételei,
- a jelentős földrajzi felfedezések és a gyarmati birodalmak kialakulása,
- a javak és eszmecserék a földrajzi felfedezések után,
- demográfiai változások a földrajzi felfedezések után (rabszolga-kereskedelem);

A humanizmus, reneszánsz és reformáció időszeke

- a humanizmus és humanista gondolkodók (nézetek és eszmék),
- a reneszánsz és a „reneszánsz ember”,
- a történelmi események tündöklése a reneszánsz művészetben,
- a tudomány fejlődése,
- az oktatás, nyomdászat, az írásbeliség terjedése,
- a reformáció,
- a reformációs irányzatok jellemzői,
- a katolikus és protestáns Európa, az ellenreformáció és katolikus megújhódás;

Gazdasági fejlődés

- önellátó gazdálkodás a földbirtok keretén belül,
- a középkori betelepítés kihatása a gazdaságra,
- mezőgazdasági gyarapodás,
- a középkori városok,
- a vidék gazdasági gyarapodása,
- korai kapitalizmus: a bedolgozási rendszer, manufaktúrák,
- merkantilizmus és fiziokratizmus,
- az iparosítás kezdeteinek okai és jellemzői Angliában,
- az ipari forradalom.

4.2.3 A történelmi tartományok fejlődése és a szlovének. Magyarok a középkorban

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Az alpesi szlávok közt a Keleti-Alpokban

- a szlávok letelepedése a Keleti-Alpokban,
- Karantánia, az alpesi szláv fejedelemségek gazdasági, társadalmi és politikai jellemzője,
- a keresztény hittérítés jellemzői és következményei,
- Alsó-Pannónia valamint Cirill és Metód tevékenysége,
- a kelet-alpesi szlávok bevonása a nyugat-európai kulturális térségbe;

A szlovén térség és a történelmi tartományok kezdetei

- a szlovén térség a Római Császárságban (Német-római Császárság),
- a történelmi tartományok megalakulása a szlovének lakta térségben
- hűbéri családok és a dinasztikus területek kialakulásáért folyó harc,
- a középkori városok jellemzői, eltérései és hasonlóságai: kontinentális és mediterrán városok,
- a vidéki fejlődés jellemzői,
- kulturális fejlődés a szlovén térségben;

A Habsburg Birodalom és a szlovének

- a török támadások és a Habsburg tartományok modernizálása,
- humanizmus és reneszánsz;
- a parasztlázadások okai és következményei,
- a reformáció szerepe és jelentősége a szlovén térségben,
- az ellenreformáció győzedelmeskedésének következményei,
- a katolikus egyház győzedelmeskedésének tündöklése a barokk művészetben a szlovén térségben,
- a manufaktúrák és a bedolgozási rendszer kezdetei,
- Mária Terézia és II. József reformjainak jelentősége a szlovén térség további fejlődését tekintve.

A magyarok bejövetele a Kárpát-medencébe

- a magyarok őstörténete és vándorlásuk,
- a kalandozások jellemzői és a végleges letelepedés a Pannon-síkságban,
- a magyar állam megalakulása (politikai szervezés és egyházszervezet).

Tartalom	Célok
Magyarok az Árpádháziak idejében	<ul style="list-style-type: none"> – a magyar területek terjedése, – a középkori törvényhozás megalapozása, – a gazdaság és társadalmi fejlődés, – a tarárjárás és következményei.
Az Anjouk és Luxemburgi Zsigmond	<ul style="list-style-type: none"> – a betelepítés és a városok fejlődése, – a rendiség kialakulása, – a kulturális élet jellemzői,
Magyarok a 15. és 16. században	<ul style="list-style-type: none"> – a Hunyadiak fellendülése és törökellenes harcuk, – Corvin Mátyás reformjainak jellemzői, – a humanizmus és reneszánsz Magyarországon, – a parasztháború okai és következményei, – törökvilág Magyarországon, – Erdély harca a Habsburgok és a török ellen, – reformáció és ellenreformáció Magyarországon

4.3 A 19. század egyetemes és nemzeti történelme

Tartalom	Célok
4.3.1 A polgárság fellendülése és a parlamentarizmus érvényesülése	<p><i>A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:</i></p>
A polgárság forradalmi	<ul style="list-style-type: none"> – a felvilágosult eszmék jelentősége a modern államról és államiságról szóló elképzelések kialakulásában, – az amerikai gyarmatosítók lázadása Nagy Britannia ellen, az USA megalakulása, – az 1789-es francia forradalom, és az általa kiváltott reakciók;
A napóleoni Franciaország és Európa	<ul style="list-style-type: none"> – a rendiség eltörlése és a modern államberendezkedés megerősödése Franciaországban, – a francia hatás elterjedése Európában, – a konzervatív erők ellenállása és Európa felosztása a bécsi kongresszuson;
A polgárság korszaka	<ul style="list-style-type: none"> – a polgári társadalomról és ideáljairól szóló elképzelések megalkotása, – liberális eszmék érvényesülése,

Tartalom	Célok
	<ul style="list-style-type: none"> – polgári forradalmak a 19. században, – az alkotmányosság és parlamentarizmus érvényre jutása, valamint a szavazójog kérdése, – a politikai pártok megalakulása.

4.3.2 A nemzeti mozgalmaktól az első világháborúig

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Nemzeti mozgalmak és nemzetállamok

- az 1848-as forradalom Európában,
- a nemzetállamok megalakulása Európában: a hagyományos erők átforgatólódása és új államok megalakulása (Olaszország, Németország),
- többnemzetiségű császárságok Európában (Habsburg Birodalom, Osztrák Császárság, Osztrák–Magyar Monarchia, Orosz Birodalom, Oszmán Birodalom);

Birodalmak megalkotása és a világ felosztása

- Európa egyéb kontinenseket fedez fel,
- a birodalmak kialakulásának okai és következményei,
- a 19. század gyarmatosítása, valamint versengés a területek meghódításában és a befolyás kiterjesztésében,
- új eszmék: nacionalizmus, sovinizmus, rasszizmus, szocializmus,
- az ellentétes európai nagyhatalmak közti táborok kialakulása és a köztük levő kiéleződő viszály 1914-ig.

4.3.3 A szlovén és magyar nemzeti átforgatólódás

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

A szlovén nemzeti mozgalom kialakulása és az 1848-as márciusi forradalom

- a szlovének meghatározása modern nemzetként,
- a szlovénekről szóló tudat terjesztése a tartományi és államhatároktól eltekintve,
- az értelmiség szerepe a szlovén nemzeti mozgalomban,
- az Egyesített Szlovénia követelményének megalkotása 1848-ban és a szlovén politika közvetlen a márciusi forradalom után;

Tartalom	Célok
Az élet modernizálása és a politikai differencializáció	<ul style="list-style-type: none"> - gazdasági modernizálás (haladás a mezőgazdaságban, az iparosítás kezdetei és új forgalmi eszközök), - a gazdasági válságok hatása a szlovénekre és a kivándorlásra, - a polgárság, munkásság és parasztság közti viszony, - a politikai élet modernizálása: szlovének az alkotmányosság korában, - tömegessé vált a szlovén nemzeti mozgalom (1848, a tábornemzet mozgalom korszaka, a nemzeti egyetértés korszaka), - szemléleti és politikai táborok, valamint pártok kialakulása a 19. század második felében (katolikus, liberális és szociáldemokrata tábor);
Szlovének és egyéb nemzetek	<ul style="list-style-type: none"> - szlovének a közép-európai nemzetek között, - a szlovén nemzet helyzete a Habsburg Birodalomban (a németekhez, olaszokhoz és magyarokhoz viszonyítva), - szlovének és az illírismus a 19. század első felében, - a szlovének együttműködése és kapcsolatteremtése a szláv nemzetekkel (csehekkel, horvátokkal, szerbekkel) - különböző elgondolások a délszláv eszme keretén belül.
Magyarok a 18. században valamint a 19. század első felében	<ul style="list-style-type: none"> - magyarok a 18. században valamint a török kiűzése, - a Rákóczi-szabadságharc, - a felvilágosodás Magyarországon, - a magyar jakobinus mozgalom, - a reformok jelentősége az 1848 előtti időszakban.
Magyarok a 19. század második felében	<ul style="list-style-type: none"> - forradalom és szabadságharc, - neoabszolutizmus és az Osztrák-Magyar Monarchia megalakulása, - a dualizmus válsága, - a kultúra és művészet a századfordulón.

4.4. A 20. század egyetemes és nemzeti történelme

Tartalom

Célok

4.4.1 A demokrácia fejlődése

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

A demokrácia fejlődése

- a demokrácia értelmezése az első világháború előtt,
- a hatalom hármasság felosztása;

Demokratikus rendszerek a két világháború közt

- a versailles-i békeszerződés és világelrendezés,
- a demokratikus államszervezettel rendelkező államok berendezkedésének és politikai fejlődésének jellemzői,
- a demokrácia válsága az első világháború után;

Totalitárius rendszerek

- a fasiszmus fellendülése és a fasiszta berendezkedés jellemzői Olaszországban,
- fasiszta eszmék terjedése más országokban,
- a nemzetszocializmus jellemzői Németországban,
- forradalom Oroszországban és a bolsevizmus hatalomra jutása,
- a szovjet kommunizmus jellemzői;

Világ a berlini fal összeomlása után

- a hidegháború vége és a demokrácia elterjedése Európában,
- politikai változások a világ más részein,
- demokratikus berendezkedés a modern világban és nehézségek ennek érvényesülésekor.

4.4.2 Együttműködés és konfliktusok a 20. században

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Az első és a második világháború

- az első világháború, lezajlása és a háború utáni békeszerződések,
- a második világháború mint totális háború és következményei;

Hidegháború – se nem háború, se nem béke

- ellentétek a második világháború győztesei között, és a világháború utáni tömbökre való osztásának az okai,

Tartalom	Célok
	<ul style="list-style-type: none"> – bipolaritás, és két ellentétes politikai, katonai és gazdasági kapcsolat kialakulása, – a nyugati világ az USA vezetésével, – a kommunista világ a Szovjetunió vezetésével;
A hidegháború ellentmondásai	<ul style="list-style-type: none"> – fegyverkezési versengés és következménye, – gócpontok Európában, – gócpontok világszerte;
Integrációk a világban	<ul style="list-style-type: none"> – az ENSZ megalapítása és szervezetei, – az ENSZ tevékenysége az államok integrációjának érdekében és a világproblémák megoldásában;
Gazdasági fejlődés és ingadozásai	<ul style="list-style-type: none"> – gazdasági fejlődés az első világháború után és a nagy gazdasági világválság, – gyors gazdasági fejlődés a második világháború után, – az új vívmányok hatása a gazdasági fejlődésre, – a gazdaság kihatása az államok közötti együttműködésre, – a bonyolult gazdasági és politikai körülmények kihatása a gazdasági előrenyomulásra, illetve a gazdasági válságra;
EGK és az európai integráció kezdetei	<ul style="list-style-type: none"> – a gazdasági integráció jelentősége Európa egyesülésénél, – az EGK, jelentősége és terjedése, – az európai integráció új lendülete a hidegháború befejeződése után, – az Európai Unió és terjedése;
Változások és integrációk a világban	<ul style="list-style-type: none"> – a harmadik világ és gazdasági nehézségei, – a dekolonizáció és következményei, – a harmadik világ integrálódása, valamint kísérletezések a gazdasági és szociális problémáinak megoldásában, – az elnemkötelezettek mozgalma;
Terrorista mozgalmak és kihatásuk a világra	<ul style="list-style-type: none"> – terrorista csoportok a fejlett és fejletlen világban, – modern terrorizmus, – különböző nézetek a terrorista tevékenységre.

4.4.3 A szlovén és a magyar nemzet fejlődése a 20. században

A jelölt ismeri, megmagyarázza, indokolja, kifejti, kikövetkezteti, elemzi, összehasonlítja, elhelyezi a kulcsfontosságú eseményeket, jelenségeket és folyamatokat, képes leolvasni és értékelni a térképen, a történelmi forrásokban és a szakirodalomban levő információkat, valamint önálló következtetéseket alkot:

Tartalom	Célok
A szlovének nemzeti helyzetképe	<ul style="list-style-type: none"> – szlovének az első világháborúban, – az első Jugoszlávia megalakulása és fejlődése, valamint a szlovén nép helyzete az országon belül, – a szlovének gazdasági és kulturális fejlődése az első Jugoszláviában, – a szlovén nemzet helyzete a második világháború alatt, – kommunista hatalomátvétel, – a kommunista hatalom jellemzői az első háború utáni időszakban és a Szovjetunióval kapcsolatos vita után, – a szlovén nemzet helyzete a második Jugoszláviában – Szlovénia gazdasági és kulturális fejlődése a 20. század második felében;
Szlovénia önállósodása	<ul style="list-style-type: none"> – válság Jugoszláviában a 20. század 80-as éveiben és a demokrácia kialakulása Szlovéniában, – Szlovénia önállósodása és az önállósodási háború, – a Szlovén Köztársaság állami berendezkedése, – Szlovénia nemzetközi elismerése, – a Szlovén Köztársaság kapcsolódása az európai integrációhoz;
A határok kérdése	<ul style="list-style-type: none"> – a szlovén határvonalak meghatározása az első világháború után, – a szlovén határvonalak meghatározása a második világháború után;
Kisebbségek	<ul style="list-style-type: none"> – szlovének a határon túli területeken, kivándoroltak és vendégmunkások, helyzetük és tevékenységük, – a kisebbségek helyzete a szlovén térségben.
Magyarok a 20. században	<ul style="list-style-type: none"> – Magyarország az első világháború előtt, – a trianoni békeszerződés határozatait és következményeit, – Magyarország a két világháború között, valamint a második világháború alatt, – a szovjet diktatúra jellemzői a második világháború után, valamint az 1956-os forradalom, – demokratizáció a 90-es években, – magyarok a Muravidéken

5 AZ ÍRÁSBELI VIZSGA FELADATTÍPUSAI

5.1 Zárt végű feladatok

Csak néhány zárt végű feladatpélda van feltüntetve, az 1. és 2. számú feladatlapban a felsoroltakon kívül egyéb feladattípusok is szerepelnek.

5.1.1 Feleletválasztós feladat

A kereskedelem a középkori városok fontos tevékenysége volt.
Karikázza be a középkori kereskedelemmel kapcsolatos állításokat!

(3 pont)

- A A velencei kereskedők kezében volt a keleti áruval jövedelmező kereskedelem.
- B A velenceiek a keleti árut a champagne-i vásároknak szereztek be, majd ezt Európa-szerte árusították.
- C A balti-tengeri és földközi-tengeri kereskedelmi térségek legkeresettebb áruja a fűszerek voltak.
- D A balti-tengeri és földközi-tengeri térség kereskedői bőrrel, mézzel, viasszal, borostyánkővel és gabonával kereskedtek.
- E A földközi-tengeri kereskedelem fontos árucikkei közé tartozott a só, bor, déli gyümölcs, selyem és különböző ipari cikkek.
- F A számos nehézség miatt, amelyeknek a középkori kereskedők ki voltak téve, a kereskedelem csak csekély jövedelmet eredményezett.

Megoldás és útmutató az értékeléshez

A helyes megoldások: A, D és E. Minden helyes megoldásért 1 pont jár.

Ha egynél több rossz megoldást karikázott be a jelölt, az elért pontszámtól egyet le kell vonni. Ha a követeltnél kettővel több vagy még több rossz megoldást adott a jelölt, azért 0 pont jár.

Összesen 3 pont.

5.1.2 Válaszok illesztése

A jobbágyok földesuruk iránt számos kötelezettséggel tartoztak.

Kösse össze a bal oldali oszlopban levő jobbágyi kötelezettségeket a megfelelő magyarázattal a jobb oldali oszlopban úgy, hogy a megfelelő betűjelet a bal oldali oszlopból a jobb oldali oszlopban levő vonalra írja!

(3 pont)

A Robot	_____	a jobbágy munkája a tartományi herceg parancsára
B Nagy szolgáltatás	_____	Adomány a „földbirtokos asztalára”
C Tized	_____	Szolgáltatás a parasztbirtok gazdájának felcserélődésekor
D Ajándék	_____	Ingyenmunka a földbirtokos közvetlen birtokán, illetve a földbirtok egyéb részein
E Különadó	_____	Rendhagyó pénzbeli vagy terményszolgáltatás (búza, zab ...)
F Tartományi robot	_____	A termény tizedik részének leadása (általában az egyháznak)

Megoldás és útmutató az értékeléshez

A helyes megoldás: F, D, E, A, B és C. 6 helyes megoldásért 3 pont jár, 4 vagy 5-ért 2 pont, 2 vagy 3-ért 1 pont, egy helyes megoldásért 0 pont jár.

Összesen 3 pont.

5.1.3 Besorolás

A 11. századtól térségünkben tömegesen alakultak ki a kereskedők és iparosok települései. Mezővárosok és városok alakultak. Térségünkben kétféle várostípus fejlődött ki: a kontinentális és a partvidéki várostípus. Alább felsoroltuk a köztük lévő különbségeket. Mindegyiknél írja oda, hogy a kontinentális (jelölje 1-es számmal az üres vonalon) vagy a partvidéki városokra (jelölje 2-es számmal) jellemző-e az állítás!

(3 pont)

- 1 Kontinentális városok ____ Írásos joggal –statútumokkal rendelkeznek
- 2 Partvidéki városok ____ A városi közigazgatás csak a városfalig volt hatályban.
____ Az ókori kontinuitás jellemző rájuk.
____ A földművelő környék a városhoz, illetve ennek közigazgatása alá tartozott.
____ A kiváltságokat a városúrtól kapják.
____ A zsidókat 1500 körül elűldözték a városból.

Megoldás és útmutató az értékeléshez

Megoldás: 2, 1, 2, 2, 1 és 1. 6 helyes megoldásért 3 pont jár, 4 vagy 5-ért 2 pont, 2 vagy 3-ért 1 pont, egy helyes megoldásért 0 pont jár.

Összesen 3 pont.

5.2 Félig nyílt végű feladatok

5.2.1 Feladatok rövid feleletekkel

Az általános élelemhiány és a feldolgozó iparhoz szükséges mezőgazdasági termékek hiánya miatt az állam bevezette a kötelező beszolgáltatást.

Magyarázza meg, mi alapján döntött az állam a kötelező beszolgáltatás mellett.

Miért lázadt a parasztság ez ellen?

(2 pont)

Slika 1

Obvezni odkup žit pred kmetijsko zadrugo poleti 1948

(Vir: Slovenska novejša zgodovina 2, str. 897. Mladinska knjiga. Ljubljana, 2005)

Megoldás és útmutató az értékeléshez

A felvásárlást a föld nagysága, illetve a gabonatermés hozama (hektáronként) szerint határozták meg. *Egy indokolásért 1 pont jár.*

A parasztság a gyűjtők által kialakult számos visszaélések miatt lázadtak, valamint a termékeiket maguk akarták piaci áron árusítani. *(1 pont)*

Összesen 2 pont.

5.2.2 Strukturált feladat

A középkorból az újkorba való átmentkor a megváltozott világ- és emberszemlélethez a katolikus egyházat érintő aggály is csatlakozott. Rövid elmélkedésében mutassa be a reformáció kezdeteit! Segítségül szolgáljon a forrás! A leírásban vegye figyelembe a következőket: ki e mozgalom kezdeményezője, és mit követelt; hogyan reagált a katolikus egyház ezen követelményekre; mely eszközökhöz folyamodott a császár, hogy megsemmisítse a lutheranizmust; valamint magyarázza meg, miért használják a lutheranizmusra a protestantizmus fogalmat!

(5 pont)

(Vir: Atlas svetovne zgodovine, Novi vek, str. 22. Dnevnik. Ljubljana, 2006)

1. Ko je naš Gospod in Učenik Jezus Kristus govoril 'Delajte pokoro' (Mt 4,17), je želel, naj bi verniki vse življenje stalno in nenehno živeli spokorno.

5. Papež noče in ne more odpustiti nobenih drugih kazni za grehe razen tistih, ki jih je naložil po lastni odločitvi ali cerkvenih zakonih.

21. Motijo se tisti prodajalci odpustkov, ki pravijo, da papežev odpustek reši človeka sleherne kazni in ga zveliča.

27. Človeško učenost pridiga jo tisti, ki [lažno] trdijo: 'Ko v skrinjo denar pricinglja, duša iz vic odfrfota.'

32. Tisti, ki menijo, da so si z odpustkovnimi pismi zagotovili večno blaženost, bodo skupaj s svojimi učitelji za vekomaj pogubljeni.

(Vir: Kronika krščanstva, str. 225. Mladinska knjiga. Ljubljana, 1998)

Megoldás és útmutató az értékeléshez

Első elem: A kezdeményező Luther Márton volt (1 pont). Fellépett a búcsúcédulák árusítása és a pénzsóvárság ellen. Követelte a vezeklést, és kifejtette kételyeit a pápa joghatóságába tartozó bűnmegbocsátásról ... Két követelmény 1 pont.

Elfogadunk minden szakszerű választ.

Második elem: Az Egyház Luthert eretnekséggel vádolta meg, és ellene egyházi eljárást kezdeményezett, valamint követelte tőle, hogy vonja vissza szavait. A pápa Luthert kiátkozással fenyegette meg, majd Luther a pápai bullát nyilvánosan elégette, ezért kiátkozták. Az értelmes feleletért, amely magában foglalja az eretnekséggel vádolást és a kiátkozást 1 pontot adunk.

Harmadik elem: V. Károly 1521-ben Wormsban országgyűlést hívott össze, amelyen többek közt az új vallási nézetekről is tanácskoztak. Az egyházi méltóságok és a katolikus nemesek nyomására a lutheranizmust betiltotta. A császár az új vallást a speyeri országgyűlésen is betiltotta, de ezúttal eredménytelenül. Az új vallás betiltásának leírásáért 1 pont jár.

Negyedik elem: Azért nevezik protestantizmusnak, mert a képviselők (a Német-római Császárság kilenc városa és az öt fejedelem) az országgyűlésen protestáltak V. Károssal a lutheri tan újabb betiltása ellen. (1 pont)
Összesen 5 pont.

6 A VIZSGA GYAKORLATI RÉSZE

A történelem általános érettségi gyakorlati része a választható szélesebb témákat karolja fel, írásbeli feladatból és tanulmányi kirándulásból tevődik össze. Mindkét részre az összesen elérhető pontszámok fele adható, amelyet a jelölt a vizsga ezen részénél összesen elérhet.

A vizsga gyakorlati részét a tanár készíti el. A jelölteknek plusz órák állnak rendelkezésükre, amelyeket a történelem általános érettségire való felkészülésre fordítanak. A tanár ismerteti a jelölteket a megfelelő szakirodalommal és a kiválasztott történelmi forrásokkal, valamint gyakorolják ez utóbbiak használatát.

A vizsga ezen részének lebonyolításánál figyelembe kell venni a Történelem Általános Érettségi Gyakorlati Részének Kivitelezési Szabályait és az Általános Érettségi Naptárt.

6.1 Írásbeli feladat

6.1.1 Rendeltetés

Az írásbeli feladat tartalmazza az írásos történelmi források, képanyagok, kartográfiai és egyéb anyagok ismeretét és megértését, ezek az egyetemes történelem tananyagát karolják fel. A vizsga ezen részére a tanár a választható szélesebb témakörökből készíti el az anyagot az érvényben levő egyetemes történelemre vonatkozó tanterv alapján, amelyeket a tanév kezdetén határoz meg.

6.1.2 Elkészítés

A tanár az egyetemes történelem meghatározott témaköreiből elkészíti az anyagot, és a különböző forrásokhoz alkalmazkodva összeállítja a feladatokat. Azon írásbeli források alapján, amelyeket a jelöltek fognak használni a feladat megoldásakor, a szakszerűségnek megfelelő, a forrással kapcsolatos feladatokat állít össze.

Az írásbeli feladat második része képanyagra vagy kartográfiai anyagra, grafikonokra, statisztikai adatokra vagy audiovizuális eszközökre (pl. filmrészlet, beszédfelvételek) vonatkozik. A tanár erre a részre is a szakszerűségnek megfelelő feladatokat készít.

6.2 Tanulmányi kirándulás

6.2.1 Rendeltetés

A történelem tanításának jelentős részéhez hozzátartozik a történelmi források alapján végzett kutatási munkának a megismertetése. A történelem tantárgynál lévő érettségi kötelezettségek megvalósításakor ez legjobban a tanulmányi kirándulás során nyilvánul meg. A jelölt az új történelmi ismeretek minden állomásának részese lesz, hiszen megtanulja a megfelelő források megkeresését, ezeknek az elemzését és az összefoglalását. Ezeket beszámoló formájában adja vissza az ismeretek nyilvános bemutatásával, valamint különböző álláspontok párhuzamba állításával és az újdonságok elemzésével, amelyekkel a tanulmányi kiránduláson ismerkedett meg. A jelölt együttműködik a tanulmányi kirándulás előkészületeinél, kivitelezésénél és elemzésénél.

6.2.2 Tartalom

A tanulmányi kirándulásnak összefüggésben kell lennie az érvényben levő tanterv nemzeti történelmére vonatkozó választható szélesebb egy vagy több témakörével. Kivitelezése a szlovén illetve magyar etnikai térségben történik és egy napos.

A jelölt összegyűjti az adatokat és az anyagot a kiválasztott téma bemutatásához, valamint beszámolót ír. A tanulmányi kiránduláson bemutatja a beszámolóban leírt ismereteket, felel a tanár kérdéseire, valamint bekapcsolódik a tanárral és osztálytársaival folytatott beszélgetésbe az egész tanulmányi kirándulás tartalmáról.

Azon jelöltnek, aki igazolt okokból nem tudott részt venni a tanulmányi kiránduláson, a tanár az előírt témából megfelelő feladatot oszt ki, amelyet a jelölt egyedül végez el.

6.2.3 Ajánlások a beszámoló írására

A beszámoló, amelyet a jelölt készít el a kiválasztott téma bemutatására, a következő részekre tagolódik: a bevezető tartalmazza a téma bemutatását, a tartalmi rész a téma alapos leírását, a befejező rész pedig a témáról szóló kutatási eredmények és új ismeretek magyarázatát. A végén fel kell tüntetni a felhasznált irodalmi hivatkozásokat, amelyeket a szövegben megfelelően kell idézni. A beszámoló 3-5 oldalas terjedelemben készül el, és képanyagot is tartalmazhat, de ezek száma nem lehet több háromnál.

A tanulmányi kirándulás után a jelölt beszámolót készít vagy munkalapot oldhat meg, amelyet a tanár készít el a tanulmányi kirándulás témájával kapcsolatosan. A tanulmányi kirándulásról szóló beszámoló – 1–2 oldalas terjedelemben – a bevezetésben tartalmazza a téma bemutatását, a tartalmi részben a tanulmányi kirándulás folyamatát, a befejezésben pedig a jelölt új ismereteit és benyomásait.

7 A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ JELÖLTEK

Az érettségi vizsgáról szóló törvény 4. szakasza kimondja, hogy az összes jelölt egyenlő feltételek közt tesz érettségi vizsgát. A sajátos nevelési igényű jelöltek részére, akiket megfelelő végzéssel irányítottak az adott képzési programba, indokolt esetben pedig más (sérült vagy beteg) jelöltek számára is – hiányosságuk, korlátaik, zavaruk mértékének megfelelően – módosítani kell az érettségi vizsga lebonyolításának, valamint tudásuk értékelésének módját.¹

A következő módosítások lehetségesek:

1. az érettségi vizsgát két részben, két egymást követő időszakban teljesíthetik;
2. meghosszabbíthatják számukra az érettségi vizsga idejét (beleértve a szüneteket is, illetve több rövidebb szünetet iktathatnak be) és szükség esetén meg is szakíthatják a vizsgát;
3. módosíthatják számukra a vizsgaanyag formáját (pl. Braille-írás; nagyítás; a vizsgaanyag szövegének lemezre írása, a vizsgaanyag lemezre vétele);
4. külön helyiséget biztosíthatnak számukra;
5. megfelelően módosítják a vizsga körülményeit (erősebb világítás, az asztal megemelésének lehetősége ...);
6. speciális segédeszközöket biztosítanak számukra (Braille-írógép, megfelelő írószerek, fóliák domború rajz készítéséhez);
7. a vizsgán más személy is segítségükre lehet (pl. az írásban vagy olvasásban, magyar jelnyelvi tolmács, vakok és gyengén látók segítője);
8. számítógépet használhatnak az olvasáshoz és/ vagy íráshoz;
9. módosíthatják számukra a szóbeli vizsgát és a hallás utáni értést mérő vizsgarészt (felmentés, szájról olvasás, jelnyelvre való fordítás);
10. módosíthatják az értékelést (pl. a jelölt betegségéből eredő vétségeket nem tekintjük hibának; az értékeléskor a külső értékelők együttműködnek a sajátos nevelési igényű jelöltekkel történő kommunikáció szakembereivel).

---

¹ A szöveg az általános érettségi vizsga minden tantárgyára vonatkozik, és értelemszerűen kell alkalmazni az egyes vizsgák esetében.

8 IRODALOMJEGYZÉK

Az általános érettségi vizsgára való felkészülésben a jelöltek a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa által jóváhagyott tankönyveket és taneszközöket használják. A jóváhagyott tankönyvek és taneszközök jegyzéke a Középiskolai tankönyvkatalógusban található, amely a Szlovén Köztársaság Oktatási Intézete honlapján (www.zrss.si) olvasható.

ÁLTALÁNOS ÉRETTSÉGI TANTÁRGYI VIZSGAKATALÓGUS – TÖRTÉNELEM
A Történelem Általános Érettségi Országos Tantárgyi Bizottsága

A katalógust készítették:

dr. Aleš Gabrič
ddr. Igor Grdina
Bernadetta Horvath
Guido Križman
Vladimir Ovnič
Viktorija Zlata Pastar
Marija Vodušek

Magyar nyelvre fordította:

Bernadetta Horváth

A magyar fordítás lektora:

Annamária Gróf

A vizsgakatalógust a Szlovén Köztársaság Közoktatási Szaktanácsa a 2010. május 27-i, 132. ülésén fogadta el, és a 2012. évi tavaszi vizsgaidőszaktól az új vizsgakatalógus hatályba lépéséig érvényes. A katalógus érvényességéről az adott évben az az évi Általános érettségi vizsgakatalógus rendelkezik.

Izdal in založil

DRŽAVNI IZPITNI CENTER

Predstavnik: **mag. Darko Zupanc**

Szerkesztő: **Špela Majnik, dr. Andrejka Slavec Gornik, Joži Trkov**

© Državni izpitni center

Vse pravice pridržane.

Műszaki szerkeztő: Barbara Železnik Bizjak

Tördelés: Dinka Petje

Nyomda: Državni izpitni center

1. kiadás

Példányszám: 50

Ljubljana 2010

A katalógus ára: 4 EUR

A tudáskatalógus belső használatra készült.